

Bireysel Hafızadan Kamusal Belleğe: Suat Aray'ın ve Ahmed Yüksel Özemre'nin Anlatılarında Galatasaray Lisesi

Dr. Öğretim Üyesi Zeynep ATEŞAL

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Rektörlük Birimi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Merkezi (YÜTÖM), El-mek: zeynep.atesal@yeniuyuzyl.edu.tr.

Öz

Bu çalışma, Suat Aray'ın *Bir Galatasaraylının Hatıraları* ve Ahmed Yüksel Özemre'nin *Galatasaray Mekteb-i Sultânisi'nde Sekiz Yılım* adlı eserleri üzerinden Galatasaray Lisesi'nin farklı dönemlerdeki eğitim anlayışını, kurumsal kimliğini ve öğrenci yetiştirme idealini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır.

Hatıra kitapları, tarihi belge niteliği taşıyan anlatılar olarak değerlendirilmiş, bireysel hafıza üzerinden dönemin pedagojik yaklaşımları, sosyal atmosferi ve değer aktarımı analiz edilmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, Galatasaray Lisesi'nin sadece akademik bir eğitim kurumu değil aynı zamanda şahsiyet ve kimlik inşasında etkili bir kültürel alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Galatasaray Lisesi, hatıra, şahsiyet, öğretmen profilleri ve kurumsal kimlik.

From Individual Memory to Public Memory: Galatasaray High School in The Narratives of Suat Aray and Ahmed Yüksel Özemre

Abstract

This study aims to comparatively examine the educational approaches, institutional identity, and the ideal of student formation at Galatasaray High School through Suat Aray's *Bir Galatasaraylının Hatıraları* and Ahmed Yüksel Özemre's *Galatasaray Mekteb-i Sultânisi'nde Sekiz Yılım*.

Memoir books have been evaluated as narratives carrying the quality of historical documents, and the pedagogical approaches, social atmosphere, and value transmission of the period have been analyzed through the lens of individual memory.

In the study, the document analysis technique, one of the qualitative research methods, was employed. The findings reveal that Galatasaray High School was not only an academic educational institution but also a cultural space that played a significant role in shaping personality and identity.

Keywords: Galatasaray High School, memoir, identity, teacher profiles, institutional identity.

Araştırma Makalesi

Konu: Eğitim

Makaleye Atıf Bilgisi

Ateşal, Z. (2026). Bireysel Hafızadan Kamusal Belleğe: Suat Aray'ın ve Ahmed Yüksel Özemre'nin Anlatılarında Galatasaray Lisesi.

International Journal of Social Science (IJSS Journal), (e-ISSN:2548-0685) Vol:10, Issue:42; s. 131-158.

DOI: 10.52096/usbd.10.42.08

Gönderim: 19.11.2025

Kabul: 25.12.2025

 SYAL BİLİMLER DERGİSİ
ULUSLARARASI HAKEMLİ
DERGİSİ

editorusbd@gmail.com

Giriş

Hatıra (anı) türü, edebî metinler içinde hem bireysel hafızayı hem de toplumsal belleği yansıtan önemli bir yazın alanıdır. Kelimenin kökeni Arapça olup “hatırda kalan şey” anlamına gelir ve çoğulu “hâtirât”tır. Modern Türkçede “anı” veya “andaç” olarak da karşılık bulmuştur¹.

Hatıra türündeki metinler sadece bireyin kendi geçmişini değil dönemin toplumsal, kültürel, tarihî hafızasını ve kurumsal yapısını da görünür kılan önemli belgelerdir. Toplumların sosyal hayatında “hatıra nakletmek” önemli bir gelenek olarak nesiller arası kültürel aktarımın aracı hâline gelmiştir².

Bu tür metinler, bireyin geçmişte yaşadığı mekânlarla ve kurumlarla – bu çalışma özelinde Galatasaray Lisesi ile – kurduğu ilişkileri hafıza ve kimlik ekseninde anlamaya imkân tanır. Dolayısıyla bu noktada hatıra anlatıları sadece kişisel hayatların aktarımı değil aynı zamanda kamusal bellek oluşumunun izlerini sürebileceğimiz zengin birer kültürel metin işlevi görmektedir.

Edebî bir tür olarak hatıra, bireyin hayatı boyunca gördüğü, yaşadığı ve kendisi için önemli bulduğu olayları belli bir sistem dâhilinde yazıya döktüğü metinlerdir. Bu özelliği ile hatıra türü, otobiyografi türünden ayrılır. Çünkü otobiyografide sadece kişinin kendi hayatını aktarması söz konusuyken hatıradaki hem ferdi hem de toplumsal boyutları kapsayan geniş bir anlatı sahası bulunmaktadır. Ayrıca kimi hatıralar, yazarları tarafından zaman dizini gözetilmeksizin rastgele yazılırken kimileri de roman üslûbuyla yazılırlar³. Dolayısıyla bu esnek anlatım biçimi, hatırayı hem edebî bir tür hem de tarihî bir kaynak hâline getirir. Bununla birlikte hatıralar genellikle siyaset, basın, sanat, tiyatro, resim, müzik, eğitim, din ve edebiyat alanlarında yazılmaktadır⁴.

Hatıranın günlük de benzeşen yönü bulunmaktadır. Emin Özdemir’e göre hatıra, günlük gibi kişinin hayatından beslenen bir türdür. Ancak ondan farklı olarak geçmişi didikleyip belleğin yardımıyla yeniden kurgular. Bu nedenle hatıralar hem bir “yaşantı birikimi” hem

¹ Nurullah Çetin, **Nesir Türleri**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2012, s. 63.

² Nurullah Çetin, **a.g.e.**, s. 63.

³ Nurullah Çetin, **a.g.e.**, s. 64-65.

⁴ Nurullah Çetin, **a.g.e.**, s. 69.

de kendine özgü kuralları olan bağımsız bir yazı türüdür. Hatıra yazılarının temel özellikleri içtenlik, doğruluk ve birinci kişi anlatımıdır⁵.

Hatıralar sadece kişisel anlatılar değil aynı zamanda kültürel bir katalizördür. Bir toplumu “nesilden nesle bağlayan”, millî birlik duygusunu besleyen ve tarih yazımının da hammaddesi olan metinlerdir⁶.

Hatıra metinleri, kişinin hem eğitimle olan ilişkilerini hem de dönemin eğitim anlayışını, toplumsal yapı içindeki konumunu ve kurumsal aidiyet hissini çözümlemeye imkân sağlar. Dolayısıyla bu yaklaşım, kişisel tecrübelerin kolektif bir bağlam içinde yeniden değerlendirilmesini mümkün kılar.

Bu çalışmada incelenen hatıra türü metinler yalnızca edebî belgeler olmanın ötesine geçerek tarihî ve sosyal bağlamda anlamlı birer kaynak olması yönünden değerlendirilmiştir. Hatıra anlatılarında yazarlar, geçmişe dair hayatlarını öznel bir bakış açısıyla anlatır. Bununla birlikte bu tür anlatılar belirli bir dönemin kültürel ve toplumsal yapılarını dolaylı biçimde yansıtan tarihî belgeler niteliği de taşımaktadır.

Bu çerçevede Galatasaray Lisesi mezunlarından Suat Aray'a ve Ahmed Yüksel Özemre'ye ait hatıralar söz konusu eğitim kurumunun tarihî dönüşümünü anlamaya katkı sağlayan temel metinler olarak ele alınmaktadır.

Aray'ın Cumhuriyet'in ilk yıllarına dair anlatıları ile Özemre'nin 1946-1954 yılları arasına ilişkin gözlemleri, kurumsal sürekliliği ve değişim çizgisini karşılaştırmalı olarak değerlendirme imkânı sunmaktadır. Her iki metin de bir eğitim kurumunun kişisel hayatlar üzerindeki kalıcı etkisini göstermesi bakımından önemli birer tanıklık niteliği taşımaktadır.

Bu bağlamda çalışma, aşağıdaki araştırma soruları etrafında yapılandırılmıştır:

1. Hatıra türündeki kişisel anlatılar, Galatasaray Lisesi'nin kurumsal kimliğini nasıl şekillendirmektedir?
2. Disiplin, ritüel ve geleneksel yapı, okul kültürü içinde nasıl yer bulmaktadır?
3. Eğitim dili ve felsefesi, öğrencinin şahsiyet inşâsında nasıl bir rol oynamaktadır?
4. Bu kişisel anlatılardan hareketle Galatasaray Lisesi'nin tarihî sürekliliği ve değişimi nasıl okunabilmektedir?

⁵ Emin Özdemir, *Yazı ve Yazınsal Türler*, İstanbul, Varlık Yayınları, 1983, s. 157-162.

⁶ Nurullah Çetin, *a.g.e.*, s. 63-64.

5. Bu tür metinler, kamusal bellek açısından nasıl bir işlev görmektedir?

Hatırlama, Bellek ve Kültürel Bellek

Hatırlama, insan zihninin bir yetisi olarak bellekte yer alan izlenimlerin yeniden bilince gelmesi şeklinde tanımlanır. Bu bağlamda hatırlama sadece bireysel bir faaliyet değil aynı zamanda belleğin etkinliği olarak görülür. Dolayısıyla hatırlama, zihinsel bir süreç olmakla birlikte bireyin geçmişi yeniden kurgulamasına aracılık eden bir eylemdir⁷.

Batı düşünce geleneğinde “hatırlama” kavramı çerçevesinde üç farklı bellek yaklaşımı geliştirilmiştir: Bireysel bellek, toplumsal bellek ve kültürel bellek. Bireysel bellek yaklaşımı, kişinin kendi hayatına ait tecrübelerle odaklanırken toplumsal bellek yaklaşımı, grubun kolektif yapısı içinde paylaşılan hatıraların nasıl hatırlandığını öne çıkarır⁸. Bu bağlamda bireysel ve toplumsal bellek arasında akışkan bir ilişki söz konusudur. Bireyin yaşadığı olaylar, grup tarafından sahiplenildiğinde kolektif bir nitelik kazanır. Örneğin eğitim kurumlarının tarihi ve kültürü sadece bireysel mezunların hatırladığı bir geçmiş değil aynı zamanda okul topluluğunun ortak belleği olarak işlev görür.

Kültürel bellek ise toplumların kimliklerini inşa etme süreçlerinde geçmişten günümüze kültürlerine dair bütün birikimlerini muhafaza ettikleri, kuşaklar arası aktarımını sağladıkları ve gerektiğinde yeni koşullara uyarlayarak güncelledikleri toplumsal bellek türüdür⁹.

Okullar sadece bilgi aktarımı yapılan kurumlar değil aynı zamanda kültürel belleğin üretildiği ve sürdürüldüğü alanlardır. Bir eğitim kurumu, gelenekleri, ritüelleri ve hatıralarıyla kendi kültürel belleğini yansıtmaktadır. Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultânî) örneğinde olduğu gibi köklü kurumların mezunları tarafından yazılan hatıralar sadece kişisel deneyimleri aktarmakla kalmaz aynı zamanda kurumsal kimliğin ve kültürel belleğin yazılı belgeleri hâline gelir. Bu nedenle hatıra kitapları, eğitim kurumlarının kültürel belleğini incelemede hem edebî tür bağlamında hem de sosyo-kültürel işlev açısından önemli bir kaynak niteliği taşır.

⁷ M. Emir İlhan, **Kültürel Bellek, Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Hatırlama**, 2. bs., Ankara, Doğu-Batı Yayınları, 2023, s. 25.

⁸ M. Emir İlhan, **a.g.e.**, s. 25.

⁹ Erkan Saral, “Performans ve Kültürel Bellek: Horon Pratiklerinde Toplumsal Anlamlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzikoloji Ana Bilim Dalı Müzik Bilimleri Bilim Dalı, 2025, s. 49.

Eğitim Kurumları ve Okul Kültürü

Eğitim kurumları, kültürel belleğin taşıyıcıları olarak işlev görmektedir. Okullar sadece bilgi aktarımının yapıldığı yerler değil bir kültürün üretildiği, yaşandığı ve aktarıldığı mekânlardır. Dolayısıyla bu bağlamda “okul kültürü” ortaya çıkar.

Okul kültürü; normlar, değerler, inançlar, ritüeller ve gelenekler aracılığıyla öğrencilerin davranışlarını, aidiyetlerini ve kimliklerini şekillendirir¹⁰. Okul kültürü, bireylerin ortak yaşantıları üzerinden zamanla oluşan bir değerler bütünüdür. Öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanlar birlikte çalışır, oynar, mücadele eder, sevinir ve üzülür. Bu tecrübeler sadece bireysel hatıralar olarak kalmaz, kurumsal kimliği besleyen bir kültürel bellek de oluşturur. Krizler karşısında verilen tepkiler, başarıların kutlanması, trajedilerle başa çıkma biçimleri okul kültürünü inşa eden unsurlar arasında yer alır¹¹.

Okul kültürü sadece bir eğitim kurumunun işleyiş tarzını değil bireylerin kurumsal aidiyet duygusunu da biçimlendiren simgesel bir yapı niteliğindedir. Deal ve Peterson’a göre okul kültürü, “ritüeller, gelenekler, normlar ve değerlerin oluşturduğu güçlü bir ağ”dır ve bu ağ, okul hayatının her köşesine nüfuz eder¹². Bu bağlamda kültür, öğretmenlerin hangi değerlere odaklandığını, öğrencilerin motivasyonunu ve okulun genel verimliliğini doğrudan etkiler. Okulun kültürü büyük ölçüde vizyon, semboller, törenler ve paylaşılan değerlerle şekillenir¹³.

Sonuç olarak okul kültürü sadece eğitimsel hedeflerin gerçekleştirilmesinde değil toplumsal değerlerin öğrencilere aktarılmasında da merkezî bir rol oynar. Bu nedenle okul kültürü hem pedagojik başarıyı destekleyen bir araç hem sosyal bir bellek hem de aidiyet alanı olmaktadır.

¹⁰ Emine Bozkurt, “Okul Kültürünün Öğrenen Örgüt ve Yönetişim Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, 2025, s. 27.

¹¹ Kent D. Peterson, Terrence E. Deal, **The Shaping School Culture Fieldbook**, The Jossey-Bass Education Series, p. 57. (Çevrimiçi) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED479930.pdf>, Erişim tarihi 16 Ağustos 2025.

¹² Kent D. Peterson, Terrence E. Deal, **op.cit.** p. 19.

¹³ Craig D. Jerald, School Culture: “The Hidden Curriculum” *For Comprehensive School Reform and Improvement*, 2006, p. 5. (Çevrimiçi) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495013.pdf>, Erişim zamanı 16 Ağustos 2025.

Kurum Kültürü

Kurum kültürü, yönetim iletişim, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi farklı disiplinlerin ortak araştırma alanlarından biri hâline gelmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren bu kavrama yönelik ilginin artmasının nedeni, yönetim teorilerindeki gelişmelere bağlanmaktadır¹⁴.

Kurum kültürünün çeşitli disiplinlerdeki bilim adamı ve araştırmacılar tarafından çalışılması, kavramla ilgili farklı tanımların yapılmasına neden olmuştur.

Z. Beril Akıncı Vural'ın tanımına göre kurum kültürü çalışanların tutum, inanç, varsayım ve beklentileri ile bireylerin davranışlarını ve bireyler arası ilişkileri belirleyen faaliyetlerin nasıl yürütüldüğünü gösteren normlar denetimidir¹⁵. Okay'a göre kurum kültürü, davranışsal normları sağlamak için biçimsel yapıyı karşılıklı olarak etkileyen bir kurum içinde paylaşılan değerler, inançlar ve alışkanlıklar sistemidir¹⁶.

Kurum kültürüyle ilgili olarak yapılan diğer tanımlar şunlardır¹⁷:

- Kurum tarafından benimsenen temel değerler;
- Örgütün çalışanlarına ve müşterilerine yönelik politikasına kılavuzluk eden felsefesi;
- Buralarda işlerin nasıl yapıldığına ilişkin ortak görüşler;
- Aklın kollektif bir şekilde programlanması;
- Örgüt üyelerince paylaşılan temel inanç ve varsayımlar;
- İşin nasıl organize edilmesi, otoritenin nasıl kullanılması, insanların nasıl ödüllendirilmesi ve kontrol edilmesi gerektiğine ilişkin kuvvetli inançlar bütünü;
- Örgütte insanların nasıl davranması ve birbirini nasıl etkilemesi gerektiğini biçimlendiren, işlerin nasıl yapıldığını gösteren paylaşılan inançlar, tutumlar, tahminler ve beklentiler modeli;
- Örgütteki işler konusunda bir grup insanın sürekli biçimde paylaştığı duygular;
- Bir örgütün temel değerleri ve inançları ile bunları çalışanlara ileten simge (sembol), seremoni ve mitolojilerin bütünü.

¹⁴ Z. Beril Akıncı Vural, **Kurum Kültürü**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s. 40.

¹⁵ Z. Beril Akıncı Vural, **a.g.e.**, s. 43.

¹⁶ Ayla Okay, **Kurum Kimliği**, Ankara: MediaCat Yayınları, 1999, s. 224.

¹⁷ Z. Beril Akıncı Vural, **a.g.e.**, s. 40.

Kurum kültüründe kurum tarafından benimsenen temel değerler vardır ve kurumlar açısından üç boyuttaki kültürden söz edilebilmektedir. Buna göre:

- I- Kurum, içinde bulunduğu toplumun ve grubun kültürünü büyük ölçüde yansıtmaktadır. Doğru olan ve olması gereken de budur...
- II- Kurumlarda çalışan insanlar kendilerinin mensup oldukları grubun (ırk, yöre, etnik grup, din vs.) kültürünü kurum içine taşırlar.
- III- Her kurumun, içinde çalışan insanlardan ve toplumun genel kültürel yapısından büyük ölçüde bağımsız bulunan kendi kurum kültürü vardır. Bu kurumu meydana getirenler ise yönetimin kurum faaliyetleri ve etkin çalışması için en uygun gördükleri veya kurum içerisinde kendiliğinden oluşan davranış kalıpları ve normlardır¹⁸.

Görüldüğü üzere burada kurumların içinde bulundukları toplumun ve grubun kültürünü büyük ölçüde yansıttığı vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, kurumların bağımsız varlıklar olmadığını, onları çevreleyen sosyo-kültürel yapıdan etkilendiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Çalışanların kendilerini ait hissettikleri etnik grup, din ve yöre gibi unsurların kurum kültürüne tesir ettiği belirtilmektedir. Bu durum, kurum kültürünün yalnızca kurumsal politikalarla değil bireylerin kimlikleri üzerinden de şekillendiklerini göstermektedir. Her kurumun dışsal kültürel etkilerin ötesinde kendi içinden doğan normlar, ritüeller ve davranış kalıplarıyla bir kimlik kazandığı ifade edilmiştir. Bu, kurumsal kimliği oluşturan iç mekanizmaların önemini göstermektedir. Dolayısıyla bütün bu özellikler, bize kurum kültürünün çok katmanlı bir yapı taşıdığını belirtmektedir.

Okullar özelinde düşünüldüğünde bu kültürel yapı yalnızca öğretim faaliyetlerini değil aynı zamanda öğrencilerin kimlik ve aidiyet inşasını da etkilemektedir. Öğrenciler, öğretmenler ve idarî personel, mevcut okul kültürünü ortak tecrübelerle yaşamaktadır ve dolayısıyla bu tecrübeler zamanla kurumsal belleğe dönüşmektedir.

Mesela Galatasaray Lisesi, kurum kültürünün bir eğitim kurumunda nasıl somutlaştığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Suat Aray'ın ve Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıralarında aktarılan tecrübeler, okulun sadece pedagojik bir mekân değil kolektif kimliği şekillendiren bir kültürel bellek alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Galatasaray Lisesi'nin kurum kültürünü semboller, törenler ve paylaşılan değerler aracılığıyla inşa ederek öğrencilerin şahsiyet gelişimine yön verdiğini belirtebiliriz.

¹⁸ Ayla Okay, *a.g.e.*, s. 225-226.

Galatasaray Lisesi

Galatasaray Lisesi, Türkiye'de ilk olarak batı metotlarıyla öğretim yapmaya başlamış olan orta dereceli öğretim kurumudur. Okulun temelleri 1482 yılında II. Bayezid tarafından bir dış enderun mektebi olarak atılır ve kurum 1868'de Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi (G.S.M.S.) hâlini alır¹⁹.

1854 Kırım Harbi sırasında Türk subayları, yabancı dil bilmemeleri yüzünden büyük güçlüklerle karşılaşır. Harbi sona erdiren Paris Antlaşmasının imzalandığı 1856 yılında Fransız programlarına göre öğretim yaparak devlete hariciye memuru, öğretmen, tercüman ve yabancı dil bilen subaylar yetiştirmek amacıyla Paris'te bir Mekteb-i Osmanî kurulur. 1867'de Paris'e giden Sultan Abdülaziz (1861-1876), 40 kadar öğrencisi bulunan bu okuldan başka College de France'ı da gezip görür ve bu Fransız okulunun metotları ile çalışacak bir öğretim yapılmasını daha uygun bulur. Sadrazam Âli Paşa'nın bu yolda hazırlayıp takdim ettiği bir sadaret tezkeresine dayanan iradesiyle ve sadrazamdan başka hariciye nazırı Keçecizade Fuat Paşa ile maarif nazırı Saffet Paşa'nın hazırladıkları projeye göre yeni okulun kurulmasına karar verilir. Fransa'nın maddî yardımlarıyla 1 Eylül 1868'de okul, Mekteb-i Sultânî adıyla açılır²⁰.

Kurulduğu yıldan itibaren Fransız liselerine denkliği kabul edilen Mekteb-i Sultânî'de paralel olarak biri tamamıyla millî, diğeri de genel nitelikte iki öğretim yolu takip edilir. Türkçe bölümünde okutulan dersler Türkçe, Arapça, Farsça, bunların sarf ve nahvi, edebiyat, belâgat, tercüme, kitabet, din, hüsnühat, Osmanlı ve İslâm tarihlerinden ibarettir. Fransızca okutulan dersler ise Fransız dil ve edebiyatı ve sarf ve nahvi, felsefe, genel tarih, fizik, kimya, riyaziye, genel coğrafya, ticarî maddeler, hüsnühat, resm -i hattî ve tasvirî dallarını kapsar. Bu sistem genel çizgileriyle bugüne kadar devam eder ve söz konusu okulun özelliğini meydana getirir²¹. İkili özellik gösteren yapı, öğrencilerin hem geleneksel hem de modern bilgiyle donatılmasını sağlarken Batının düşünsel sisteminin de tanınmasını amaçlar.

Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nin kurulduğu ilk yıllardaki öğrenci profili çok kültürlü yapısıyla dikkat çekicidir. Okula ilk gelen öğrenciler Bulgarlardır, sonra diğer gruplardan öğrenciler kaydolur. Birkaç gün içinde öğrenci sayısı 147 Müslüman, 48 Gregoryen Ermeni, 36 Rum, 34 Yahudi, 34 Bulgar, 23 Latin Katolik, 19 Ermeni Katolik olmak üzere 503 kişiyi

¹⁹ “Galata Sarayı Mekteb-i Sultanîsi” **Türk Ansiklopedisi**, Cilt XVII, Ankara: Millî Eğitim Basımevi, 1969, s. 118.

²⁰ “Galata Sarayı Mekteb-i Sultanîsi” **a.g.e.**, s. 119.

²¹ “Galata Sarayı Mekteb-i Sultanîsi” **a.g.e.**, s. 119.

bulur²². Bütün bu veriler, okulda farklı etnik gruplardan ve dinlerden olan öğrencilerin bir çatı altında eğitim aldığını göstermektedir. Bu da Osmanlı Devleti'ndeki birlikte yaşama deneyiminin ve devletin çok dilli ve çok kültürlü yapısının Galatasaray Lisesi gibi bir pedagojik zemine yansması bakımından önemlidir. Buradan okulun, çok kültürlü bir ortamda hem kültürlerarası etkileşime açık ve bu konuda duyarlı hem de Galatasaraylılık şuuruna sahip öğrencilerin yetişmesinde önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet'in ilânından sonra Mekteb-i Sultânî, "Galatasaray Lisesi" adını alır. Ancak bu yeni isimlendirme dilsel açıdan bazı tartışmaları da beraberinde getirir. Reşat Ekrem Koçu'nun belirttiği üzere okulun ismi halk arasında yaygın olarak "Galatasaray Lisesi" şeklinde söylenir hatta bu ifade resmî belgelere dahi bu biçimiyle geçer. Ancak Koçu, Türkçenin güzel ve doğru konuşulması gerektiği fikrinden hareketle "Galata Sarayı Lisesi" ifadesinin kullanılmasının gerekli olduğunu savunur. Çünkü "Galatasaray Lisesi" söyleniş olarak Rum, Ermeni ve Musevi azınlıkların telaffuz farklılıklarının zamanla halk arasında yerleşmesiyle meydana gelmiş bir biçimdir²³.

Galatasaray Lisesi'nin eğitim programlarının hazırlanmasında Fransız sistemi örnek alınır ancak uygulama tamamen bire bir olmaz²⁴. Fransa'dan gelen eğitimcilerin katkılarıyla ve etkileriyle, Osmanlı idârî kadrolarının hoşgörüyü dayanan yaklaşımı ile eğitim ortamı, özgürlük alanı geniş bir yapıya kavuşur. Bu yapı hem Batı'nın bilimsel ve düşünsel sistematüğünü ele alır hem de Doğu'nun değerleriyle bütünlük arz eden bir sentez oluşturur²⁵. Bu sentez de öğrencilerin entelektüel ve kültürel bakımdan çok yönlü bir şekilde yetişmelerine ve gelişimlerine imkân sağlar.

Galatasaray Lisesi'nde öğrencilerin kişisel gelişimlerini destekleyecek ve onları hayata hazırlayacak her türlü sosyal ve kültürel faaliyetlere önem verilir. Tiyatro, konferans, konser ve müsamere gibi etkinlikler, öğrencilerin estetik bilincini ve toplumsal bütünleşme yetisini geliştiren önemli vasıtalar arasında yer alır²⁶.

²² "İlk Türk öğrenci olan Abdürrahman Şeref Bey kayıtlar başladıktan 10 gün sonra 224 numara ile kaydını yaptırır." **a.g.e.**, s. 119.

²³ Reşat Ekrem Koçu, **İstanbul Ansiklopedisi**, "Galatasaray Lisesi", C. 11, İstanbul: Koçu Yayınları, 1973.

²⁴ Emel Engin, "Galatasaray Lisesi (1923-1950 Dönemi)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, 2007, s. 11-12.

²⁵ Aylin Semiz, "Türk ortaöğretim sisteminde Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani): Yeri ve tarihsel gelişimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, 2008, s. 126.

²⁶ Emel Engin, **a.g.e.**, s. 84.

Galatasaray Lisesi'nde öğrenciler arasında güçlü bir dayanışma kültürü, kurulduğu zamandan beri görülür. Öğrenciler günün 24 saatini sınıfta, yemekhanede, yatakhane, spor salonunda ve teneffüslerde birlikte geçirerek yalnızca akademik değil sosyal ilişkiler bakımından da bir etkileşim ortamını tecrübe eder. Bu birliktelik doğal olarak sağlam dostlukların ve kalıcı arkadaşlık bağlarının gelişmesine zemin hazırlar. Öğrencilerin birlikte ders çalışması, sevinçlerini ve üzüntülerini paylaşmaları zamanla bütün öğrencilerin benimsediği ortak bir kimlik olan “Galatasaraylılık” şuurunun oluşmasına katkı sağlar. Bu durum, okulun kültürel mirasını da şekillendirir²⁷.

Bunun yanı sıra gerek eğitim süreci boyunca öğretmenlerin “Galatasaraylı olmanın ayrıcalık olduğu” yönündeki vurguları gerek okulun mîmârî yapısının öğrencilere kazandırdığı aidiyet ve hâkimiyet duygusu, mektepte kendine ve yeteneklerine güvenen nesillerin yetişmesine imkân sunar. Kısacası öğrencilerin aralarındaki Galatasaraylılık bilinci ve bu bilinçle gelişen dayanışma ruhu sadece okul yıllarıyla sınırlı kalmaz, mezuniyet sonrasında da hayat boyu devam eder²⁸.

Bununla birlikte Türkiye’de modern öğretimin kurumsal anlamda yerleşmesi Galatasaray Lisesi aracılığıyla olmuştur. Türkiye’de modern orta öğretimi temsil eden lise kavramı, bu kurum ile tanıtılır. Bu bağlamda burası yalnızca bir eğitim kurumu olmanın ötesine geçerek Türkiye’nin modernleşme sürecinde dönüşüm odaklı bir işlev üstlenir. Türk sosyal hayatında Batı kültürünün ve Batı’nın düşünce sistemlerinin tanınmasında, içselleştirilmesinde ve yaygınlaşmasında Galatasaray Lisesi’nin oynadığı rol önemlidir. Özellikle Tanzimat sonrasındaki değişim süreçlerinde bu okul, Batı zihniyetinin Osmanlı/Türk entelektüel dünyasına girmesinde aracı olmuştur. Sungu’nun dikkat çektiği gibi bu katkı yalnızca eğitimle sınırlı kalmamıştır. Galatasaray mezunları edebiyat, ilim, öğretim, idare, sanat ve ticaret gibi çeşitli alanlarda aktif rol üstlenmiş, Türkiye’nin modernleşen yüzünü şekillendiren bireyler arasında yer almıştır²⁹. Böylece söz konusu okul, Türkiye’nin modernleşme tarihinde temel yapı taşlarından biri hâline gelmiştir.

²⁷ Bkz. Suat Aray, **Bir Galatasaraylının Hatıraları**, İzmir TCDD Basımevi, 1956.

²⁸ Emel Engin, a.g.e., s. 99-100.

²⁹ İhsan Sungu, “Galatasaray Lisesi’nin Kuruluşu”, *Belleten*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, Cilt: VII², S. 28, 1943, s. 315.

Suat ARAY

Suat Aray 1902 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1912 yılında Galatasaray Lisesi'ne girmiş ve 1923 yılında liseden mezun olmuştur. 1930-1931 yılları arasında Galatasaray Kulübü Yönetim Kurulu üyeliği yapmıştır. Uzun yıllar Devlet müfettişi olarak görev yapmış ve 1965 yılında Yüksek Denetim Elemanları Derneği'nin kurucuları arasında yer almıştır. Suat Aray 23 Mayıs 1978 tarihinde vefat etmiştir. Aray'ın *Bir Galatasaraylı'nın Hatıraları (1959)*, *Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Kuruluşu Gelişimi ve Düzenlenmesi Çabaları (1973)* isimli eserleri bulunmaktadır³⁰.

Ahmed Yüksel ÖZEMRE

Ahmed Yüksel Özemre, 3 Nisan 1935'te İstanbul'un Üsküdar semtinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu Ayazma 21. İlkokulu'nda, ortaokulu ve liseyi Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır (1954). 1957 yılında İstanbul Üniversitesi Matematik-Fizik bölümünden mezun olmuştur. 1958 yılında Fransa'nın Saclay kentindeki Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Millî Enstitüsü (INSTN)'de mastırını tamamlayarak Türkiye'nin ilk atom mühendisi olmuştur. Çok Gruplu Nötron Difüzyonu Teorisinin Matematik Temelleri adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır (1960). 1961-62 yıllarında Notre Dame de Sion Fransız Kız Okulu'nda matematik öğretmenliği yapmıştır. 1965'te doçent, 1969'da profesör olmuştur. 1973 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü başkanlığını ve Matematiksel Fizik Anabilim Dalı başkanlığını 1984 yılında emekli olana kadar sürdürmüştür³¹.

Akademik görevlerinin yanı sıra Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü (1969-1973), TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliği, TÜBİTAK Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi kurucu kurul üyeliği, NATO Bilim Komitesi'nde Türkiye temsilciliği (1972-1974), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) başkanlığı, OECD Nükleer Enerji Ajansı Yönetim Kurulu'nda, CERN (Avrupa Nükleer Araştırmalar Merkezi) Konseyi'nde ve

³⁰ “Suat Aray”, Oktay Aras Kitaplığı, (Çevrimiçi) <https://www.oktayaras.com/suat-aray/tr/29632>, Erişim zamanı 28 Temmuz 2025.

³¹ “Ahmed Yüksel Özemre”, Ahmed Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrimiçi) <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ozemre-Ahmed-yuksel>, Erişim zamanı 28 Temmuz 2025.

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nda Türkiye temsilciliği (1985-87) görevleri ile 1996 yılında sekiz ay süreyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı danışmanlığı ve Nükleer Santral Proje Koordinatörlüğü görevlerini yerine getirmiştir. 1991 yılında üç bölümlük "Bilgi Çağı" belgeselinin senaristliğini ve prodüktörlüğünü yapmıştır. Ayrıca 1998-2000 yılları arasında Türkiye Elektrik Üretim ve İletim AŞ. Genel Müdürü'nün "Akkuyu Nükleer Santral İhalesi" konusunda danışmanlık yapmıştır³².

Ahmed Yüksel Özemre, 1954-2000 yılları arasında iki yüz elliden fazla konferans vermiş, üç yüz elli civarında makale kaleme almış, çeviri ve telif onlarca ciltlik akademik kitaba imza atmıştır. 1996 yılında *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* adlı eseriyle TYB Hatırat ödülüne ve 1998 yılında *İzutsu'nun İbn-i Arabî'nin Fusus'undaki Anahtar Kavramlar* kitabını çevirerek TYB Çeviri ödülüne lâyık görülmüştür. Özemre, hikâyelerini hatıralarıyla süsleyerek, içten bir anlatımla kaleme almıştır. Örneğin, yazar, *Gel de Çık İşin İçinden* adlı eserinde başından geçen olayları gizemli bir üslûpla ve ibretle anlatmıştır. Edebî eserlerinin neredeyse hepsinde dikkati çeken bir başka husus ise Özemre'nin kelime dağarcığı ve kelime seçimleridir. Osmanlı Türkçesine vâkıf olan Özemre, eserlerinde çeşitli Osmanlı Türkçesinden terkipler ve kelimeler kullanmıştır³³.

Tam bir Üsküdar'lı olan Ahmed Yüksel Özemre, eserlerinde Üsküdar'dan da sıklıkla söz etmiştir. Mesela yazarın *Geçmiş Zaman Olur Ki...* adlı eseri kültür tarihimiz açısından önemli bir yere sahiptir. Özemre bu eserinde çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği eski Üsküdar'ı yaklaşık altmış yıllık bir perspektifle ele almıştır³⁴.

25 Haziran 2008'de vefat eden Özemre, 26 Haziran 2008'de Karacaahmed Mezarlığı'ndaki aile kabristanına defnedilmiştir³⁵.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, verilerin toplanmasına, verilerin analizine, bulgular ve yorumla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

³² Ahmed Yüksel Özemre, **a.g.e.**

³³ Ahmed Yüksel Özemre, **a.g.e.**

³⁴ Ahmed Yüksel Özemre, **a.g.e.**

³⁵ Ahmed Yüksel Özemre, **a.g.e.**

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma desenine dayalı olarak yapılandırılmıştır. Nitel araştırma modeli gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin izlendiği bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır³⁶.

Çalışmanın temel amacı, Suat Aray'ın *Bir Galatasaraylının Hatıraları* ve Ahmed Yüksel Özemre'nin *Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nde Sekiz Yılım* adlı hatıra türündeki eserleri aracılığıyla Galatasaray Lisesi'nin tarihî kimliğini, kültürel yapısını ve bireysel kazanım üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı bir biçimde incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırma, doküman analizi yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür.

Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Ayrıca hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır³⁷.

Araştırma sürecinde hatıra kitapları metin temelli ve anlatı merkezli bir yaklaşımla ele alınmış, içerikler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Metinlerde sıkça tekrar eden anlam birimleri, semboller, kavramsal vurgular ve söylem kalıpları belirlenmiş, bu unsurlar üzerinden kurumsal yapı, eğitim anlayışı ve bireysel dönüşüm ekseninde yoruma dayalı bir okuma gerçekleştirilmiştir. Böylece metinlerdeki bireysel anlatılar, tarihî-toplumsal bağlam içinde kavramsallaştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Galatasaray Lisesi'nden mezun iki yazar olan Suat Aray'ın ve Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıra anlatıları oluşturmaktadır. Her iki yazar, farklı tarihî dönemlerde bu köklü kurumda eğitim almış, edindikleri deneyimleri hatıra türü metinlerle kaleme almış ve bu metinleri toplumsal alanda paylaşmıştır.

Suat Aray, *Bir Galatasaraylının Hatıraları* adlı eserinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kurumsal kültürün daha nostaljik ve tarihî yönlerine odaklanırken Ahmed Yüksel Özemre,

³⁶ Ali Yıldırım, "Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi", s. 10. (Çevrimiçi) file:///C:/Users/ACER/Downloads/5326-34290-1-PB.pdf, Erişim zamanı 22 Temmuz 2025.

³⁷ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yay., 2021, s.189- 190.

Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nde Sekiz Yılım adlı eserinde 1946-1954 yılları arasındaki döneme ilişkin gözlemlerini, akademik ve entelektüel bir bakış açısıyla yansıtmaktadır.

Çalışma grubunun seçiminde temel ölçüt, bireysel anlatıların kurumsal bellek oluşumuna katkı sağlayabilecek nitelikte olmasıdır. Bu iki hatıra eseri, Galatasaray Lisesi'nin pedagojik yapısını, disiplin anlayışını ve kültürel sürekliliğini anlamada birincil veri kaynağı işlevini görmesi bakımından önemlidir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri, nitel araştırmalarda sıklıkla başvuru birincil dokümanlardan yani hatıra kitaplarından elde edilmiştir. Kullanılan ana kaynaklar şunlardır:

Aray, S. (1956), *Bir Galatasaraylının Hatıraları*, İzmir: TCDD Basımevi.

Özemre, A. Y. (2009), *Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nden Sekiz Yılım*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Bu eserler, kişisel tecrübeyi yansıtmakla birlikte bir kurumun tarihî, kültürel ve ideolojik kodlarını da içeren metinler olarak değerlendirilmiştir. Veriler, doğrudan metin çözümlemesi yoluyla toplanmış, herhangi bir ikincil kaynak veya sözlü tarih verisi kullanılmamıştır. Yazarların anlatıları, doğrudan alıntılar ve bağlamsal analizlerle metne işlenmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada incelenen eserler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Her iki metin, belirli kavramsal eksenlerde karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. İlk olarak her eserde öne çıkan temalar belirlenmiş ardından bu temalar, ortaklık ve farklılık ekseninde sınıflandırılmıştır. Belirlenen başlıca temalar şunlardır:

1. Kurumsal temsil ve aidiyet söylemi (1. tema)
2. Eğitim felsefesi ve öğretim dili (2. tema)
3. Disiplin, ritüel ve tören kültürü (3. tema)
4. Tarihî süreklilik ve modernleşme vurgusu (4. tema)
5. Şahsiyet inşası ve özgüven (5. tema)

Her bir tema altında yazarların anlatılarında kullandıkları söylemler ve metaforlar ele alınmıştır.

Sonuç olarak veriler, metinler arası karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirilmiş böylelikle hem bireysel hafızanın hem de kurumsal belleğin etkileşim alanları tespit edilmiştir.

BULGULAR

1. Tema: Kurumsal temsil ve aidiyet söylemi

İncelenen hatıra eserlerinde Galatasaray Lisesi mezunlarının kurumsal kimlik algılarını ve aidiyet söylemlerini yapılandıran anlatılar, bireysel deneyimlerle iç içe geçmiş kolektif bir hafızanın göstergesidir. Bu bağlamda kuruma dair temsilin ve aidiyetin nasıl kurulduğunu görmek üzere aşağıdaki alıntılarda öne çıkan ifadeler, söylemsel düzeyde analiz edilmiştir. Özellikle Galatasaraylılık olgusunun nasıl anlamlandırıldığı, hangi kavramlar ve duygular etrafında ele alındığı aşağıda alıntılan cümleler aracılığıyla incelenmiştir.

Bu bağlamda Suat Aray'dan yapılan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Bence, herhangi bir mektebi bitiren her talebenin bir (Son seneden ötesi) vardır. Ve olmalıdır. Bunun başka mekteplerde ne derece kuvvetli olduğunu, ne kadar devamlı olduğunu bilmem ama bizim (Galatasaray) da bu çok kuvvetlidir ve (ocak, ocağımız) bizim için her zaman tüten bir kuvvet ve ilham kaynağıdır. Mektebi bitiririz, Kulübümüzde alâkamız, bağımız devam eder, cemiyetimizde alâkamız ve bağımız devam eder. Oğlumuz, kardeşimiz, akrabamız ve komşumuz, komşumuzun oğlu bizimle, biz (Son sınıfı bitirmiş, diplomamızı almış olanlar)la Mektep arasında, ocağımız arasında bir bağdır, bir kuvvet bağdır. Ve bizi her zaman o çatının altına çeker.

Biz kendi kendimize de bir bağ icat ettik. Hem de en tatlı, en cazip tarafından: (Pilâvımız)ı. O, senede bir gün gelen memleketin dört bucağından ya öz ocağın çatısı altına veya diğer çatılar altına bizleri koşturur, sevkeden bağımızdır. Bizi birbirimize koşturur, kucaklaştırır, koklaştırır, hasretlerimizi dindirir. Ve işte o gün yine herkes 622 Feridun, 318 Suat Hayri veya 322 Osman olur. Orada her imtiyaz her rütbe silinir. Sadece ve sadece asıl imtiyaz ve rütbeler hüküm sürmeye başlar. Müdür, hoca, talebe ve arkadaşlık imtiyaz ve rütbeleri...³⁸”

Suat Aray'ın anlatısında, kurumsal temsil daha çok tarihî aidiyet, gelenek ve kültürel süreklilik üzerinden kurulmuştur. Mekteb-i Sultânî'ye ilişkin anılar, okulun devlet ve toplum içindeki seçkin konumunu vurgularken bu kurumun, öğrencisinde oluşturduğu aidiyet hissi “ocak” ve “yuvaya dönüş” metaforlarıyla güçlendirilir. Aray'ın anlatısında Galatasaray

³⁸ Suat Aray, *a.g.e.*, s. 230-231.

Lisesi yalnızca bir okul değil hayat boyunca bireyin bağlı kalacağı bir kimlik inşasıdır. “Pilav günü” gibi ritüellerin anlatılması da bu aidiyetin mezuniyet sonrasında dahi sürdüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

Ahmed Yüksel Özemre’den yapılan alıntılar ise şu şekildedir:

“Galatasaray Lisesi'nde aldığımız eğitimin şahsiyetlerimizi nasıl şekillendirmiş olduğunu ancak mezun olduktan çok sonra ve hayatın gerçekleri karşısında kendi davranışımı otokritik bir incelemeye tâbi' tutarak teşhis ve tesbit edebildim. Bu bakımdan sizler de işe, önce, Galatasaray Lisesi'nden aldığınız eğitimin sizin şahsiyetinizi nasıl şekillendirmiş olduğunu teşhis ve tesbit etmekle başlayınız³⁹!”

"Muhterem büyüklerim ve sevgili kardeşlerim.

Artık Galatasaray Lisesi'nden ayrılıyoruz. 12 sene gibi meşakkatli bir zamandan sonra bu, çalışmalarımızın bir mükâfatı gibi görünüyorsa da, en tatlı senelerimizi geçirdiğimiz müşfik yuvadan ayrılmak bir Galatasaraylı için ne elem verici bir şeydir! Çocukluk ve delikanlılık çağlarımızın binbir türlü heyecân ve neş'esine beşik olan Galatasaray'na mânevî borcumuz en az anne ve babalarımıza olan borçlarımız kadar büyüktür. Zirâ o bize yalnız ilim ve irfân değil, fakat onlardan çok daha kıymetli bir şey, cemiyetteki yerimizi kuvvetle tebârüz ettirebilecek, şahsiyetlerimizi diğer kimselerin yanında değerli kılacak bir vâsıta: Necîb bir Galatasaraylılık Asâleti verdi. Diplomalarımızı aldığımız bugün takdîr ediyoruz ki zaman ve mekân içinde Galatasaray'ndan ne kadar uzaklaşırsak ona bağlılığımız da o kadar kuvvetli olacaktır. Biz bütün Galatasaraylılar, bizi bu sığara lâyık kılan bütün hocalarımıza en derin şükran hislerimizi sunarız."

“Galatasaray Lisesi'nden almış olduğum eğitimin bana:

1. Kendimi acımasız bir şekilde tenkid etmeyi,
2. Okuduklarımı ve duyduklarımı ancak sıkı bir tenkid süzgecinden geçirip elenmesi gerekli olanları eledikten sonra özümlemeyi, ve dolayısıyla da önyargılı olmamayı,
3. Hiç bir topluluğun, hiç bir ideolojinin kurukuruya tâkipçisi ve taklitçisi olmamayı, bilâkis bunları sıkı bir kritikten geçirerek gerçek yüzlerini ve izafi değerlerini teşhis ve tesbit etmeyi,
4. Kendime güvenmeyi,
5. Kütlelere sıkılmadan hitâb etmeyi,
6. Konuşurken kelimelerin nüanslarını iyi seçmeyi,
7. Gerek Türkçe'de gerekse Fransızca'da geniş bir kelime hazînesine dayanarak konuşmayı,
8. Herkese sabır ve müsâmaha ile yaklaşp dinlemeyi,

³⁹ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 200-201.

9. Konuştuğum kimselerin anlayış seviyelerine göre hitâb etmeyi,
 10. Mücâdele etmek gerekiyorsa hiç korkmadan hak bildiğimi sonuna kadar savunmayı,
 11. En büyük fazîletin gerçeğe ulaşmağa çalışmak olduğunu,
 12. Hatâlı olduğumu anladığımda da, bunu bir izzet-i nefis meselesi yapmadan, hatâlarımın derhâl geri dönmeyi,
 13. Her zaman temkin ve teenni ile hareket etmeyi, ve bilhassa
 14. İnsanlara karşı âdil ve muhsin olmayı
- telkin etmiş olduğunu ancak 40 yaşından sonra berrâk bir biçimde idrâk ettim⁴⁰.”

Ahmed Yüksel Özemre'nin anlatısında ise Galatasaray Lisesi, bireyin entelektüel ve ahlâkî gelişimini mümkün kılan, disiplinli ve özgüven temelli bir “karakter okulu olarak” nitelendirilir. Özemre, okulun, bireyin üzerindeki etkisini yalnızca akademik başarılarla değil “kendini tenkit edebilme”, “vicdani muhasebe yapabilme” ve “doğru bildiğini savunabilme” gibi değerler üzerinden inşa eder⁴¹. Bu söylem, Galatasaray Lisesi'ni bireyin iç dünyasına yön veren bir kurumsal kimlik kaynağı olarak konumlandırır. Mezuniyet konuşmasında dile getirdiği “Galatasaraylılık asâleti” ifadesi, kuruma duyulan aidiyetin hem etik hem de sosyal bir kimlik biçimi olarak içselleştirildiğini gösterir⁴².

Her iki anlatıda da Galatasaraylı olmak yalnızca bir etiket değil bir “değer üretim merkezi” olarak anlam kazanmaktadır. Aidiyet söylemi hem kişisel hem kolektif düzeyde güçlü bir duygusal bağ içerir. Mezunlar kendilerini yalnızca bir okuldan değil belirli bir toplumsal sistemden gelmiş bireyler olarak tanımlar. Bu yönüyle Galatasaray Lisesi'nin kurumsal temsili, öğrencinin yalnızca mezun değil kurumun entelektüel ve kültürel mirasını taşıyan bir temsilci olarak konumlandırılmasıyla anlam kazanır.

Özetle her iki hatıra metninde Galatasaray Lisesi, bireyde kimlik oluşturan, aidiyet duygusu inşa eden ve hayat boyu etkisini sürdüren kurumsal bir yapı olarak nitelendirilmiştir.

2. Tema: Eğitim Felsefesi ve Öğretim Dili

Galatasaray Lisesi'nin eğitim anlayışı, hatıra eserlerinde sadece bir bilgi aktarımı süreci olarak değil bireyi düşünmeye, sorgulamaya ve çok yönlü gelişime teşvik eden bir zihinsel inşâ süreci olarak temsil edilmektedir. Bu anlayış hem öğretim dili tercihlerinde hem de ders içeriklerine yansıyan çok katmanlı bir pedagojik formasyon ile şekillenmektedir. Fransız

⁴⁰ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 188-189.

⁴¹ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 200-201.

⁴² Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 189.

hocalar da yalnızca dil eğitimi veren aktörler olmayıp öğrencilerin entelektüel gelişiminde ve eleştirel düşünme yetisini kazanmalarına katkı sağlamada önemli rol oynamışlardır.

Bu bağlamda Suat Aray'dan yapılan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Tahsil hayatının on bir senesini yani ilk, orta, lise gibi muhtelif yaşlara mahsus devrelerini aynı mektep ve aynı atmosfer içinde geçirmek herhangi bir kimse için bir mazhariyettir. Bu mazhariyete ben (Mektebi Sultani) gibi iyi bir tahsil müessesesinde eriştim. Bu uzun tahsil devresi sırasında da başımdan ve arkadaşlarımdan başından o zamanlar için bazan acı, fakat şimdi hatırlanması pek tatlı, hâdiseler geçti. Bilhassa bu devre sulh, harb, mağlubiyet, mütareke yine harb ve nihayet zafer, ve Saltanattan Cumhuriyet'e geçiş gibi askerî ve siyasi bakımdan hareketli, elemli, neş'eli hâdiselerle dolu idi. Bunların mektep hayatımızda büyük akisleri ve tesirleri oldu. Diyebilirim ki herhangi bir tahsil devresi hiçbir zaman bu kadar renkli olmamıştır. Bu kitapta hatıraları ve hâdiseleri hiçbir ilâve ve tefsir yapmadan, o günkü hayatı aynen naklederek canlandırmaya çalıştım. Ümit ediyorum ki o günleri yaşamış olan hemen bütün Mektebi Sultani'liler, Galatasaray Liseliler ve umumiyetle bütün liseliler mektep hayatlarının birçok hatıralarını burada tekrar yaşayacaklar, bizden sonraki nesiller ise o devirlerin kendilerine meçhul kalmış birçok vakalarını, Galatasaray'ın birçok âdet ve usullerini öğreneceklerdir⁴³.”

“(Mektebi Sultani) veya (Galatasaray Lisesi) memlekette veya memleketle alâkalı birçok mevzularda, sporda, içtimaî hayatta, tahsil hayatında bir çok yeniliklere önderlik, bir çok yeni vazifeleri ifada takaddüm etmiştir. Aşağıda bunların bir kaçını sıralayacağım:

Türkiye'de iki lisan üzerine tahsili ilk defa (Mektebi Sultani) tesis etmiş ve bu sistem pek muvaffak olmuştur...⁴⁴”

“Bir ara memlekette bilhassa ilk ve yüksek tahsiller arasındaki mektep noksanını telâfi için Avrupaya talebe gönderilmiş, hattâ Pariste 40 kişilik “Paris Mektebi Osmanisi” adıyla bir de mektep açılmış ise de bu tedbirler de müsbet hiçbir fayda vermemiş, sonunda da Mektep kapatılmıştır. Sultan Azizin Avrupa seyahati esnasında ilk ve yüksek tahsiller arasında “Lise” denilen mekteplerin mevcut olduğunu gören Keçeci Zade Fuat Paşa İstanbul'da da böyle bir mektebin kurulması için Sultan Azizi ikna ediyor.

Mektebin kurulmasında Keçeci Zade Fuad Paşa ile Sadırazam Âli ve Maarif Nazırı Saffet Paşa merhumların büyük himmetleri oluyor. Mektep, eski tarihle 20 Ağustos 1284, yeni tarihle 1 Eylül 1868'de “Mektebi Sultani” ve Fransızca adıyla “Le Lycée Impêrial

⁴³ Suat Aray, **a.g.e.** s. 1.

⁴⁴ Suat Aray, **a.g.e.** s. 203.

de GalataSeraî” unvanı altında açılıyor ve derslere başlanıyor. Memleketin bütün muamelât ve kuyudatı Fransızca olarak cereyan ediyor⁴⁵.”

Suat Aray’ın anlatısında eğitim dili ve felsefesi, okulun çok dilli ve çok kültürlü yapısı içinde tarihî bir süreklilik olarak yer alır. Aray, Fransızcanın eğitim dili olarak aktif bir şekilde kullanımına ve bu dilde yürütülen eğitim süreçlerine vurgu yapar. Ayrıca bu anlatıda, eğitim daha çok toplumsal statü ve devletin memur yetiştirme hedefi ile bağlantılı bir yapıda temsil edilir. Bunun yanı sıra dil yalnızca iletişim değil aynı zamanda kültürel aidiyetin bir göstergesi olarak ele alınır. Mekteb-i Sultânî’nin iki dilli (Fransızca-Türkçe) yapısı hem Batılı değerlere açılmayı sağlamış hem de Osmanlı-Türk kimliğini birlikte taşıyabilen çok katmanlı bir entelektüel kimliğin temellerini atmıştır.

Ahmed Yüksel Özemre’den yapılan alıntılar ise şu şekildedir:

“Diğer taraftan Fransızca hocalarımıza gelince, bunlar bir başka milletin, bir başka dinin, bir başka zihniyetin ve bir başka medeniyetin fertleri olmalarına rağmen, İstanbul’daki diğer, genellikle dînî kökenli misyoner ecnebî okuldakilerin aksine, bizlere hiç bir zaman mebsûbu olduklarının sinsi ya da dayatmacı bir propagandasını yapmadılar. Olayları dâimâ objektif bir tarzda temyiz ve münâkaşamıza takdîm etmeyi tercih ettiler. Bilâkis, biz onlarda, kendini otokritiğe tâbi’ tutma adâletini ve faziletini bulduk. Bu örnek tutum bizleri pek çok konuda önyargılı olmaktan da iz’an, fehâmet, idrâk ve temyiz yoksunu olmaktan da koruyan adâletli bir temkine sevketti.

Lise döneminde, dört yıl boyunca, Fransız Edebiyatı hocalarımız bizlere Pierre Corneille’den (1606-1684), Jean Baptiste Poquelin Molière’den (1622-1673), Jean Racine’den (1639-1699) ve Victor Hugo’dan (1802-1885) yirmi kadar klâsik trajedi ve komedinin²²² tam metinlerini okutup ayrıntılı bir biçimde tahlîl ve tetkik ettirdilerdi. Bu eserlerdeki kahramanların hâlet-i rûhiyelerini tahlîl etmek, bizler için, hem hayat tecrübemizi, hem görgümüzü ve hem de kültürümüzü olağanüstü arttıran, bizlere bir metni kritik ederek okumak lezzetini aşıl原因 uzun süreli ama muhteşem bir deneyim oldu. Galatasaray’ındaki eğitimin kalitesi işte burada da kendisini gösteriyordu. Fransız hocalar bizleri hem kendileriyle hem de biribirimizle aktif bir tartışma zeminine çekebilmeyi, böylelikle de rahat konuşabilmemizi ve fikirlerimizi cesâretle savunmayı geliştirmemizi bu ustaca stratejileri sâyesinde sağlamaktaydılar.⁴⁶”

⁴⁵ Suat Aray, **a.g.e.** s. 253.

⁴⁶ Ahmed Yüksel Özemre, **a.g.e.**, s. 197-198.

Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıratında Galatasaray Lisesi'nin eğitim felsefesi, bireysel düşünceyi ve eleştirel aklı önceleyen bir yapı olarak tanımlanır. Özellikle Fransız edebiyatına verilen ağırlık, öğrencinin hem estetik duyarlılığını hem de eleştirel düşünme becerilerini geliştiren bir araç olarak sunulur. Özemre dört yıl boyunca Jean Racine, Molière, Corneille ve Victor Hugo gibi klâsik Fransız yazarların eserlerini orijinal dilinde okuyup tahlil ettiklerini belirtir. Bu süreçte edebî eserler yalnızca dilsel öğelerle değil karakter çözümlemeleri, psikolojik derinlikler ve sosyokültürel bağlamlar üzerinden de ele alınır. Böylece eğitim sadece bilişsel değil duygusal ve ahlâkî yönelimleri de kapsayan bütünsel bir süreç hâline gelir.

Özemre'nin anlatısında dikkat çeken bir diğer husus, Fransız öğretmenlerin ideolojik tarafsızlığı ve eleştirel düşünceye verdiği önemdir. Ona göre bu öğretmenler, Batılı olmalarına rağmen misyoner bir tutum sergilememiş, öğrencileri herhangi bir dogmayı benimsemeye zorlamamıştır. Bu tutum, okulda özgür düşünceye dayalı tartışma ortamının yerleşmesine imkân tanımıştır. Mevcut durum, Galatasaray Lisesi'nin çok kültürlü yapısı içinde öğrencinin kimlikssel bütünlüğünü zedelemekten entelektüel gelişimini teşvik eden bir eğitim ortamı sunduğunu göstermektedir.

Her iki metinde de öğretim dili olan Fransızca, sıradan bir yabancı dil olmanın ötesine geçerek öğrencinin düşünme biçimini, dünyaya bakışını ve kültürel yönelimini biçimlendiren bir unsur olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda Galatasaray Lisesi'nin eğitim felsefesi, evrensel ile yerel değerleri birlikte taşıyan, öğrencinin kendi kültürel köklerine yabancılaşmamasını sağlayan bir yapı arz etmektedir.

Sonuç olarak Aray'ın ve Özemre'nin anlatıları, Galatasaray Lisesi'nin pedagojik yapısının yalnızca bilgi üretimi üzerine kurulu olmadığını aksine kimlik inşası, ahlâkî duruş ve kültürel beceri kazanımı açısından da çok boyutlu bir eğitim felsefesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, öğretim dilinin ve müfredat içeriğinin yalnızca teknik araçlar değil kültürel aktarımda belirleyici olan stratejik seçimler olduğunu göstermektedir.

3. Tema: Disiplin, Ritüel ve Tören Kültürü

Galatasaray Lisesi'nin tarihî yapısı içinde disiplin, ritüeller ve okul kültürü yalnızca düzenin sağlanmasına yönelik bir işleyiş değil öğrencilere aidiyet, sorumluluk, ahlâkî bilinç kazandıran temel yapı taşları olarak ön plana çıkmaktadır. İncelenen hatıra metinlerinde bu temel yapı taşları, öğrencilik deneyiminin merkezinde yer almakta ve okulun resmî eğitiminin ötesine geçen bir hayat biçimi sunduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda Suat Aray'ın hatıralarında disiplin daha törensel ve ritüelleşmiş bir yapı içerisinde ele alınır. Mekteb-i Sultânî'nin geleneksel yapısında, öğrencilerin okul kurallarına olan bağlılığı bir tür içselleştirme süreciyle gerçekleşmektedir. Aray'ın anlatılarında ritüel, okulun kültürel mirasının aktarımında belirleyici bir rol üstlenir. Her yıl düzenlenen törenler, “pilav günü” gibi mezun buluşmaları ve bayrak törenleri sadece fizikî katılımı değil duygusal bütünleşmeyi de sağlayan etkinlikler olarak değerlendirilir. Bu ritüeller, okulun öğrencisi ile mezunu arasında görünmeyen ama güçlü bir duygusal ve kültürel bağ oluşturur⁴⁷.

Öte yandan Ahmed Yüksel Özemre'den yapılan alıntılar şu şekildedir:

“Okuldaki davranışı ne kadar ciddiyetten uzak, ne kadar disiplin ve hattâ edeb dışı olmuş olsa bile, bu okulun havasını teneffüs etmiş olan herkesin hayatta, genellikle, iyi bir aile reisi ve başarılı olmuş olduğunu söyleyebilirim. Bu, Galatasaray Lisesi'nde bir süre okuduktan sonra ister disiplinsizlik isterse başka sebeplerden ötürü eğitimini başka bir lisede tamamlamış olanlar için de geçerlidir. Bunun en iyi örneklerinden birisi okulu 8. sınıfta iken terk etmek zorunda kalmış olan kıymetli dilbilimcimiz, rahmetli Prof. Dr. Berke Vardar'dır (1934-1989)⁴⁸.”

Ahmed Yüksel Özemre'nin anlatısında dikkat çeken önemli bir nokta, Galatasaray Lisesi'nde uygulanan disiplinin yalnızca kurallara bağlılıkla sınırlı olmadığı, öğrencide hayat boyu süren zihinsel bir dönüşümün oluşmasına katkı sunduğudur. Yazar, okulun kurumsal disiplin sisteminden ne ölçüde uzaklaşmış olursa olsun – hatta zaman zaman edep dışı davranışlar sergilemiş öğrencilerde bile – Galatasaray Lisesi'ne özgü kültürel atmosferin, bireyin karakteri üzerinde kalıcı bir iz bıraktığını ifade etmektedir.

Özemre'ye göre bu okulun havasını teneffüs etmiş olmak, öğrencinin sonraki hayatında iyi bir aile reisi, toplumda sorumluluk sahibi bir birey ve genel anlamda başarılı bir insan olma ihtimalini artıran bir etken olmaktadır.

Nitekim Galatasaray Lisesi'nde öğrenim hayatına başlamış fakat çeşitli nedenlerle eğitimini başka okullarda tamamlamak zorunda kalmış bireylerin bile bu kurumsal kültürden güçlü bir biçimde etkilendiği ifade edilmektedir. Bu durum, disiplinin yalnızca cezâi ya da dışsal bir yapı değil öğrencinin karakterinde yerleşen ve okul dışındaki hayatında da etkinliği

⁴⁷ “Türkiyede mezunlarına toplu bir mektep hatırası yaşatmak mevzuunda (Galatasaray talebesi) önderlik etmiştir. Sonradan bir çok mekteplerin örnek aldıkları (pilâv gününü) bizler düşündük.” Suat Aray, *a.g.e.*, s. 205, s. 230.

⁴⁸ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 195.

sürdüren bir yapı olarak anlaşıldığını göstermektedir. Özemre'nin örnek olarak andığı dilbilimci Prof. Dr. Berke Vardar'ın hikâyesi, bu görüşü pekiştiren somut bir vakadır. Her iki anlatıdan elde edilen çıkarımlar, Galatasaray Lisesi'nin disiplin ve ritüel uygulamalarını yalnızca düzen sağlama aracı olmaktan çok öğrencinin içsel gelişimine katkı sağlayan birer karakter eğitimi yöntemi olarak kullandığını göstermektedir. Bu bağlamda okul kültürü sadece mekânsal ve yapısal bir organizasyon değil değerlerin, normların ve geleneklerin süreklilik kazandığı, davranışları yönlendiren kültürel bir sistem olarak işlev görmektedir.

Bu bağlamda Ahmed Yüksel Özemre'den yapılan alıntılar şöyledir:

“Daha sonraları geliştirmiş olduğum Galatasaray Lisesi'nin: 1) açık hava rekoru 1,70 metre116 ile ve 2) kapalı salon yüksek atlama rekoru da 1,66 metre ile hâlâ bana aittir; ve bunlar 1953 yılından beri yâni 53 yıldan beridir de kırılmamışlardır. Ayrıca, eğer hâfizam yanıltmıyorsa, lise târihinde:

- Durarak yüksek atlamada da okul rekoru 1,60 metre ile118
- Uzun atlamada en iyi 2. derece 6,16 metre119 ile (okul rekoru: 6,31 m)
- 110 metre engellide en iyi 2. derece 16"4 ile (okulu rekoru: 16"1)
- Cirit atmada en iyi 3. derece 36,31 metre ile
- Disk atmada en iyi 5. derece 31,25 metre ile...”⁴⁹

Burada spor müsabakaları, beden eğitimi dersleri ve okul içi yarışmalar gibi fizikî etkinlikler de bu kültürün ayrılmaz bir parçası olarak anlatılmaktadır. Özellikle Özemre'nin kendi spor başarılarını detaylı biçimde aktarması, bireysel gelişim ve okulun rekabetçi anlayışı arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Bu bağlamda beden eğitimi de disiplinin bir uzantısı olarak değerlendirilir.

Sonuç olarak her iki eserde yer alan disiplin, ritüel ve okul kültürü, bireyi yalnızca akademik başarıya yönlendiren bir süreçten çok ahlâkî duyarlılığa sahip, sosyal sorumluluk sahibi, kendine güvenen ve kültürel olarak köklenmiş bir birey inşa etmenin temel yapı taşları olarak nitelendirilmektedir.

4. Tema: Tarihi Süreklilik ve Modernleşme Vurgusu

Galatasaray Lisesi 1868 yılında Mekteb-i Sultânî adıyla kurulduğu günden bu yana Türkiye'de eğitimin dönüşüm sürecine eşlik eden hatta bu dönüşümde belirleyici olan

⁴⁹ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 106-107.

kurumlardan biri olmuştur. Bu bağlamda kurumun tarihî kimliği yalnızca eğitimsel bir çizgiyi değil aynı zamanda modernleşme, kültürel çoğulluk ve seçkin birey yetiştirme hedeflerinin taşıyıcısı olarak şekillenmiştir. Bu tarihî karakter hem Suat Aray'ın hem de Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıralarında açık bir biçimde gözlenmektedir.

Suat Aray'ın anlatısı Cumhuriyet'in ilk yıllarında Galatasaray Lisesi'nin Osmanlı'dan devraldığı çok dilli ve çok kültürlü yapıyı nasıl dönüştürdüğünü ve bu dönüşümün nasıl bir törensel devamlılıkla içselleştirildiğini gösterir. Aray, okulun tarihî köklerine vurgu yaparak öğrencilerin kuruma olan bağlılıklarını bir “ocak” metaforuyla açıklar. Ona göre Galatasaray Lisesi sadece bir eğitim kurumu değil mezunlarının hayat boyu sürecek kimliklerini şekillendiren kültürel bir aidiyet merkezidir. Törenler, okul gelenekleri, toplu etkinlikler ve mezunlar arasındaki bağlar, bu sürekliliğin ritüel boyutta yeniden üretildiği alanlardır⁵⁰.

Ahmed Yüksel Özemre ise 1946-1954 yılları arasındaki deneyimlerini aktarırken kurumun geleneksel yapısını büyük ölçüde koruduğunu ancak pedagojik yöntemlerde ve öğretim kadrosunun yapısında bariz bir modernleşme eğiliminin öne çıktığını belirtir. Özemre'nin anlatısında Galatasaray Lisesi, öğrenciyi yalnızca akademik anlamda değil ahlâkî, entelektüel ve becerisel düzeyde geliştiren, bireysel düşüncüyü destekleyen bir kuruma dönüşmüştür⁵¹. Bu yönüyle kurum, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde modern eğitim ideallerine uyum sağlamış ancak bunu yaparken tarihî kimliğinden kopmamıştır.

Her iki yazar da Galatasaray Lisesi'nin iki dilli yapısını, eğitimde Fransız etkisini ve öğretmenlerin entelektüel niteliğini vurgulamakla birlikte anlatılarında dönemin sosyo-politik bağlamına uygun biçimde farklı odaklara yönelirler. Aray'ın anlatısında kurumsal kimlik daha çok tarihî hafıza ve gelenek vurgusuyla şekillenirken Özemre'nin anlatısı, bireyin içsel dönüşümüne ve modern yurttaşlık değerlerine daha fazla alan açar. Bu durum, Galatasaray Lisesi'nin dönemsel koşullara uyum sağlayarak kendini yeniden yapılandırabildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Galatasaray Lisesi, Türkiye'deki eğitim kurumları arasında tarihî süreklilikle modernleşmeyi birlikte taşıyabilen en güçlü örneklerden biridir. Bu bağlamda Galatasaray hem bir eğitim mekânı hem de Türkiye'nin kültürel ve toplumsal modernleşme sürecinin sembolik bir temsilcisi olarak konumlanır.

5. Tema: Şahsiyet İnşası ve Özgüven

⁵⁰ Suat Aray, *a.g.e.* s. 230-251.

⁵¹ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 200-209.

Galatasaray Lisesi mezunlarının bireysel anlatılarında en sık vurgulanan temalardan biri, okulun yalnızca pedagojik bilgi sunmakla kalmadığı, öğrencinin karakterini ve özgüvenini biçimlendiren güçlü bir toplumsal deneyim alanı olduğudur. Hem Suat Aray'ın hem Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıralarında bu durum açık biçimde ortaya konur. Kurum, öğrencilerine yalnızca bilgi değil hayat boyu taşıyacakları bir duruş, ifade gücü, entelektüel cesaret ve eleştirel bilinç de kazandırmaktadır.

Bu bağlamda Suat Aray'ın anlatısı bu özgüvenin kaynağını daha çok geleneksel süreklilikte, törensel kimlik yapılarında ve mezuniyet sonrası kurulan topluluk aidiyetlerinde bulur. Ona göre Galatasaray Lisesi'nde geçirilen yıllar, bireyin kendisini toplum içinde saygın ve güvenilir bir birey olarak konumlandırmasına yardımcı olur. Mezunlar arasındaki güçlü bağlar, birlikte geçirilen yılların oluşturduğu kolektif hafıza ve geleneklere sadakat, bu yapının sürekliliğini sağlar⁵².

Ahmed Yüksel Özemre ise Galatasaray Lisesi'nin bireyde oluşturduğu şahsiyet yapısını, çok yönlü bir zihinsel ve ahlâkî yapılanma süreci olarak tanımlar. Ona göre okul, bireyin “kendini acımasız bir şekilde eleştirebilmesi”, “ön yargılardan arınması”, “herkese sabırla ve anlayışla yaklaşabilmesi”, “hak bildiğini korkmadan savunabilmesi” ve “konuşurken kelimelerin nüanslarını dikkatle seçebilmesi” gibi karakter özelliklerinin gelişmesine zemin hazırlar. Bu özellikler yalnızca okul hayatında değil mezuniyet sonrası bütün hayat alanlarında kişinin hem özel hem kamusal hayatta aktif ve özgüvenli bir şekilde var olmasına katkı sağlar⁵³.

Özemre'nin bu bağlamda dile getirdiği “Galatasaraylılık Asâleti” ifadesi sadece mezuniyet sonrası sahip olunan bir kimlik değil öğrencilik sürecinde şekillenen bir duruşun sembolüdür⁵⁴. Aynı zamanda öğrencinin kendini ifade edebilme, farklı fikirlerle tartışabilme ve çok kültürlü ortamlarda rahatça var olabilme kapasitesiyle yakından ilişkilidir.

Her iki anlatıda da özgüven, bireyin toplumsal hayattaki başarısıyla doğrudan ilişkilendirilir. İlginç bir şekilde, Özemre, Galatasaray Lisesi'ne kısa süreliğine devam etmiş hatta disiplin nedeniyle ayrılmış öğrencilerin bile sonraki hayatlarında başarılı bireyler olduklarını

⁵² Suat Aray, *a.g.e.* s. 230.

⁵³ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 200-203.

⁵⁴ Ahmed Yüksel Özemre, *a.g.e.*, s. 188-189.

belirtir⁵⁵. Bu durum, okulun öğrencide bıraktığı etkinin ne kadar derin ve dönüştürücü olduğunun dolaylı bir göstergesidir.

Sonuç olarak Galatasaray Lisesi, hatıra metinlerinde sadece eğitim veren bir kurum değil bireyin şahsiyetini şekillendiren, özgüvenini besleyen ve hayat boyu sürdürülebilecek bir entelektüel ve ahlâkî kimlik inşa eden bir toplumsal yapı olarak da temsil edilir. Böylelikle Galatasaray Lisesi, bireyde hem içsel bir denge hem de dış dünyaya karşı aktif bir duruş inşa eden kurumsal bir mekân olarak öne çıkmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, hatıra türündeki bireysel anlatıların sadece öznel hayat anlatılarını değil aynı zamanda eğitim kurumlarının tarihî ve kültürel kimliklerini de yansıttığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Galatasaray Lisesi mezunlarından Suat Aray'ın ve Ahmed Yüksel Özemre'nin hatıra metinleri, bireysel hafıza ile kurumsal belleğin karşılıklı etkileşiminde anlam üretmekte; eğitim kurumunun tarihî dönüşümünü, kurumsal yapısını ve öğrenciler üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda belirlenen araştırma soruları doğrultusunda çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Hatıra türündeki bireysel anlatıların, Galatasaray Lisesi'nin kurumsal kimliğini nasıl şekillendirdiği incelendiğinde, her iki anlatının da Galatasaray Lisesi'ni sadece bir eğitim kurumu olarak değil öğrencilerinin kimliklerini biçimlendiren, hayat boyu süren bir aidiyet alanı olarak temsil ettiği görülmektedir. Bu çerçevede, “Galatasaraylılık” ifadesi etik değerler, estetik bilinç, düşünsel derinlik ve sorumluluk bilinciyle bütünleşmiş kurumsal bir kimliği işaret etmektedir.

Aray'ın ve Özemre'nin anlatılarında, okul kültürü bağlamında disiplinin bireyi şekillendiren kurucu bir unsur olarak öne çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte disiplin yalnızca otoriter bir kontrol mekanizması değil aynı zamanda içselleştirilmiş bir hayat ilkesi olarak değerlendirilmektedir. Mezuniyet, tören ve pilav günü gibi ritüeller ise okul kültürünün kuşaklar arası sürekliliğini sağlayan sembolik pratikler olarak işlev görmektedir.

⁵⁵ Ahmed Yüksel Özemre, a.g.e., 194-209.

Eğitim dilinin ve felsefesinin, öğrencinin şahsiyet inşâsındaki rolü, Fransızca eğitimin yalnızca dilsel bir kazanım sunmakla kalmayıp aynı zamanda farklı bir düşünme biçimi ve kültürel perspektif kazandırması üzerinden açıklanmaktadır. Bu süreçte eleştirel düşünme, tartışma kültürü ve estetik bilinç gibi becerilerin geliştiği; bunların da öğrencinin şahsiyetini şekillendiren temel bileşenler olduğu ortaya konulmuştur.

Bireysel anlatılardan hareketle Galatasaray Lisesi'nin tarihî sürekliliğinin ve değişim dinamiklerinin nasıl okunabileceğine ilişkin olarak Suat Aray'ın anlatısının, okulun Osmanlıdan devraldığı çok kültürlü geleneği ve törensel sürekliliği yansıttığı; Özemre'nin anlatısının ise daha modern, birey odaklı, eleştirel ve lâik bir eğitim anlayışını görünür kıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, kurumun tarihî süreklilik içinde değişime açık yapısını ortaya koymaktadır.

Hatıra türü metinlerin, kamusal bellek açısından nasıl işlev gördüğüne dair inceleme söz konusu metinlerin yalnızca bireysel değil kolektif hafızanın inşâsına da katkı sunduğunu göstermektedir. Kurumsal aidiyetin inşâsında etkili olan bu anlatıların, belli bir dönemin sosyo-politik atmosferini ve eğitim anlayışını yansıtarak kamusal belleğin kültürel katmanlarını zenginleştirdiği görülmüştür.

Genel olarak değerlendirildiğinde bu çalışma, hatıra metinlerinin sadece nostaljik anlatılar olmadığını aynı zamanda tarihî, sosyolojik ve eğitimsel değerlendirmelere imkân sağlayan özgün metinler olduğunu ortaya koymaktadır. Galatasaray Lisesi gibi köklü kurumların, öğrencileri üzerinde bıraktığı etkinin yalnızca bilgiyle sınırlı kalmadığı; bu etkinin kimlik, ahlâk, entelektüel gelişim ve sosyal temsil alanlarında da güçlü bir biçimde hissedildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireysel hafıza ile kurumsal kimlik arasındaki bağın incelenmesi, eğitim tarihinin sadece yapısal boyutunu değil insanî boyutunu da görünür kılmıştır. Bu bağlamda hatıra metinlerinin, bireysel tecrübelerle kurumsal belleği bir araya getirerek kolektif kimliğin inşâsında işlevsel bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı Vural Z. B., **Kurum Kültürü**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.
- Aray, S. **Bir Galatasaraylının Hatıraları**, İzmir TCDD Basımevi, 1956.
- Bozkurt, Emine “Okul Kültürünün Öğrenen Örgüt ve Yönetişim Açısından İncelenmesi”,
Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı, 2025.
- Çetin, N. **Nesir Türleri**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2012.
- Engin, E. “Galatasaray Lisesi (1923-1950 Dönemi)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
İstanbul Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve
İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, 2007.
- İlhan, M. Emir **Kültürel Bellek, Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Hatırlama**, 2. bs.,
Ankara, Doğu-Batı Yayınları, 2023.
- Jerald, Craig D. School Culture: “The Hidden Curriculum” *For Comprehensive School
Reform and Improvement*, 2006, p. 5. (Çevrimiçi)
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495013.pdf>, Erişim tarihi 16 Ağustos 2025.
- Koçu, R. E. **İstanbul Ansiklopedisi**, “Galatasaray Lisesi”, C. 11, İstanbul: Koçu Yayınları,
1973.
- Okay, A. **Kurum Kimliği**, Ankara: MediaCat Yayınları, 1999.
- Özdemir, E. **Yazı ve Yazınsal Türler**, İstanbul, Varlık Yayınları, 1983.
- Özemre, A. Y. **Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi’nden Sekiz Yılım**, İstanbul: Kubbealtı
Yayınları, 2009.
- Peterson, Kent D. E. Deal, T. **The Shaping School Culture Fieldbook**, The Jossey-Bass
Education Series, p. 57. (Çevrimiçi) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED479930.pdf>,
Erişim tarihi 16 Ağustos 2025.

Saral E. “Performans ve Kültürel Bellek: Horon Pratiklerinde Toplumsal Anlamlar”,
Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzik ve
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzikoloji Ana Bilim Dalı Müzik Bilimleri Bilim Dalı.

Semiz, A. “Türk ortaöğretim sisteminde Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani): Yeri ve
Tarihsel Gelişimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, 2008.

Sungu, İ. “Galatasaray Lisesi’nin Kuruluşu”, *Belleten*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, Cilt:
VII², S. 28, 1943.

Yıldırım, A. “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki
Yeri ve Önemi”, s. 10. (Çevrimiçi) file:///C:/Users/ACER/Downloads/5326-34290-1-
PB.pdf, 22 Temmuz 2025.

Yıldırım, A. Şimşek, H. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin
Yay., 2021.

“Ahmed Yüksel Özemre”, Ahmed Yesevi Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,
(Çevrimiçi) <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ozemre-ahmed-yuksel>, Erişim
zamanı 28 Temmuz 2025.

“Galata Sarayı Mekteb-i Sultanîsi” **Türk Ansiklopedisi**, Cilt XVII, Ankara: Millî Eğitim
Basımevi, 1969.

“Suat Aray”, Oktay Aras Kitaplığı, (Çevrimiçi) [https://www.oktayaras.com/suat-
aray/tr/29632](https://www.oktayaras.com/suat-aray/tr/29632), Erişim zamanı 28 Temmuz 2025.